

Dit is een Diepe vertaling

Zijn heteronormativiteit en homofobie een belemmering voor mensen die het Leger des Heils als geestelijk thuis kiezen?

Presentatie op het International Symposium on Human Sexuality, Singapore. Dinsdag 2 augustus 2022
Anna Rebecca Solevåg, PhD, hoogleraar Nieuwe Testamentische Studies

1. Inleiding

Laat ik beginnen met mezelf voor te stellen. Ik ben geboren in een gezin dat lid was van het Leger des Heils en werd heilssoldaat toen ik 14 was. Ik woon in de stad Stavanger, aan de westkust van Noorwegen, waar ik lid ben van het plaatselijke korps. Van jongs af aan heb ik een speciale roeping gehad voor jeugdwerk. Ik ben scoutleider geweest, heb zondagsschool gegeven en tegenwoordig geef ik Noors aan Oekraïense vluchtelingen, zowel kinderen als hun moeders, in onze lokale gemeenschap. Ik heb een master in theologie en een doctoraat in nieuwtestamentische studies. Ik werk aan een christelijke universiteit, waar ik bijbelstudies doceer in ons theologieprogramma.

Het onderwerp dat vandaag op onze agenda staat, relaties tussen mensen van hetzelfde geslacht, is een uitdaging. Hoewel we officieel alleen het heteroseksuele huwelijk erkennen, erkent en accepteert het internationale Leger des Heils dat leden uiteenlopende meningen hebben over dit onderwerp. Op sommige plaatsen is homoseksualiteit misschien helemaal geen gespreksonderwerp binnen het plaatselijke Leger des Heils. Op andere plaatsen beginnen we hierover te praten, hoewel dat niet gemakkelijk is. Daarom denk ik dat het belangrijk is dat wij als kerk vaardigheden ontwikkelen om een respectvol gesprek te voeren, niet alleen *over* kwesties rond homoseksualiteit, maar ook *met* mensen binnen en buiten onze kerk die zich identificeren als lesbisch, homoseksueel of op een andere manier queer.

Ik ben uitgenodigd om vandaag met u te spreken over de vraag of heteronormativiteit en homofobie een belemmering vormen voor mensen die in het Leger des Heils willen aanbidden. Ik zal beginnen met het definiëren van de twee termen homofobie en heteronormativiteit. Vervolgens zal ik nadenken over hoe dergelijke attitudes een uitdaging kunnen vormen voor onze missie, die luidt: "het evangelie van Jezus Christus prediken en in zijn naam voorzien in de behoeften van de mensheid, zonder discriminatie" (missieverklaring van het Leger des Heils).

Volgens de "Let's talk"-bronnen die door het IHK zijn uitgegeven en voorafgaand aan dit symposium zijn verspreid, moeten enkele wetenschappelijke feiten over homoseksuele aantrekkingskracht het uitgangspunt vormen voor gesprekken over dit onderwerp. Algemeen wordt aangenomen dat seksuele geaardheid geen keuze is en evenmin een geestesziekte. Psychiatrisch onderzoek toont ook aan dat pogingen om seksuele geaardheid te veranderen schadelijk zijn. Ik denk dat het belangrijk is om dit in gedachten te houden wanneer we het hebben over homoseksuele geaardheid. Onze aanpak moet gericht zijn op *zorg* in plaats van *genezing*.

Eerst een korte toelichting. In mijn lezing zal ik de termen "homo", "queer" en "LGBTQ" door elkaar gebruiken als verzamelbegrippen wanneer ik het heb over mensen die zich identificeren als lesbisch, homoseksueel, biseksueel of transgender – met andere woorden als niet-heteroseksueel of queer.

2. Homofobie en heteronormativiteit definiëren

Laten we deze twee termen eens bekijken. Eerst homofobie:

Homofobie heeft te maken met de negatieve gevoelens van een persoon ten opzichte van queer mensen. Het wordt gedefinieerd als angst, haat, ongemak of wantrouwen ten opzichte van lesbiennes, homoseksuelen of biseksuelen. Homofobie kan vele verschillende vormen aannemen, waaronder negatieve attitudes en overtuigingen over, afkeer van of vooroordelen tegen biseksuelen, lesbiennes en homoseksuelen. Het is vaak gebaseerd op irrationele angst en misverstanden.

Homofobie is diep geworteld in veel culturen, ook in westerse landen. Nog maar een of twee generaties geleden was de heersende opvatting over homoseksualiteit negatief, en hoewel de term niet werd gebruikt, was homofobie de norm.

Hoewel homofobie op persoonlijk niveau begint, kan het ernstige gevolgen hebben. Homofobe mensen kunnen gemene taal en scheldwoorden gebruiken wanneer ze over lesbiennes en homoseksuelen praten. In zijn meest extreme vorm kan homofobie ertoe leiden dat mensen LGBTQ-personen pesten, mishandelen en geweld aandoen. Volgens een rapport van de Verenigde Naties is geweld tegen LGBTQ-personen vaak bijzonder wreed in vergelijking met andere door vooroordelen gemotiveerde misdrijven.

Slechts een maand geleden waren we getuige van een homofobe aanslag op de homogemeenschap in de Noorse hoofdstad Oslo. Op de avond voor de Pride-parade opende een man het vuur buiten een homobar. Hij doodde twee mensen en verwondde meer dan twintig anderen. Dit vreselijke incident heeft ons eraan herinnerd dat angst en haat verwoestende gevolgen kunnen hebben, zelfs in landen die we over het algemeen beschouwen als tolerant ten opzichte van LGBTQ-mensen, zoals Noorwegen. Het heeft ons doen beseffen dat veel queer mensen voortdurend leven in angst voor homofobe aanvallen van collega's, vreemden en zelfs familie en vrienden. Velen leven ook met het trauma van eerdere homofobe ervaringen.

Het is een triest feit dat veel homoseksuele en lesbische mensen te maken hebben gehad met homofobe houdingen in hun kerken. Dit is een erfenis waarvan ook wij in het Leger des Heils ons bewust moeten zijn en waar we voortdurend tegen moeten blijven strijden. Een goed voorbeeld hiervan was de medelevende reactie van zowel het lokale als het internationale Leger des Heils na de schietpartij in een nachtclub in Orlando in 2016, waarbij 50 mensen omkwamen bij een homofobe aanval. Het lokale rampenbestrijdingsteam was snel ter plaatse en toonde Gods liefde en medeleven op de manier zoals we dat in het Leger doen, door praktische zorg en ondersteuning te bieden. In een boodschap op YouTube drong generaal André Cox er bij heilssoldaten wereldwijd op aan om de barmhartige Samaritaan als ons voorbeeld te nemen en onze naasten de hand te reiken, "door Gods liefde te tonen aan degenen die misschien niet verwachten door ons bemind te worden. Laten we de door mensen gecreëerde barrières die ons van onze 'naaste' willen scheiden, overstijgen."

Evenzo heeft het territoriale leiderschap in Noorwegen na de aanslag in Oslo in juni een verklaring afgegeven, waarin staat: "We bidden voor allen die rouwen en voor hen die nu worstelen met angst. Laten we samen laten zien dat Gods liefde praktisch en dichtbij is." (<https://frelsesarmeen.no/aktuelt/uttalelse-om-angrepet-25-juni>).

Homofobie is onchristelijk. Het is gebaseerd op haat in plaats van liefde. Als kerk die Gods onvoorwaardelijke liefde voor de hele mensheid predikt en die ernaar streeft om zonder discriminatie in de behoeften van mensen te voorzien, moeten we homofobie bestrijden, zowel in de samenleving als binnen onze eigen gelederen. Door te strijden voor sociale rechtvaardigheid voor gemarginaliseerden en door zorg te dragen voor degenen die door haat zijn gekwetst, laten we zien dat Gods liefde praktisch en nabij is.

Ik ga nu verder met heteronormativiteit. Deze term is misschien wat vager en subtieler dan homofobie.

Heteronormativiteit heeft meer te maken met aannames en verwachtingen dan met vooroordelen of negatieve attitudes. Het wordt gedefinieerd als de aanname dat heteroseksualiteit de norm is, waarbij wordt vergeten of genegeerd dat een minderheid van de bevolking zich niet als heteroseksueel identificeert, maar als homoseksueel of LGBTQ. Heteroseksualiteit bepaalt meestal de norm voor wat als 'normaal' seksueel gedrag wordt beschouwd, en in sommige samenlevingen is deze aanname fundamenteel verankerd in sociale en juridische instellingen en legitimeert deze. Het gevolg is dat mensen die afwijken van de heteroseksuele norm worden gedevalueerd,

gemarginaliseerd en gediscrimineerd. Met andere woorden, heteronormativiteit kan op maatschappelijk niveau functioneren, kan binnen een gemeenschap de overhand hebben, of gewoon een persoonlijke reflex zijn.

In sommige delen van de wereld is men zich er steeds meer van bewust geworden dat niet alle mensen heteroseksueel zijn, maar dat seksuele geaardheid varieert. Sommige mensen voelen zich aangetrokken tot personen van hetzelfde geslacht en identificeren zich als lesbisch of homoseksueel. Geleidelijk aan is dit ook verankerd in wetten en maatschappelijke regelingen in veel delen van de wereld, waardoor LGBTQ-mensen rechten krijgen, zoals antidiscriminatieregels voor verhuurders, op scholen en op de werkplek.

Net als homofobie is heteronormativiteit verweven met de samenleving. Heteronormativiteit vertegenwoordigt de traditionele visie in onze samenlevingen en in onze kerken. Naarmate we LGBTQ-mensen steeds meer erkennen en ernaar streven hen als integraal onderdeel van zowel de samenleving als de kerk op te nemen, moeten we ons ook bewust zijn van heteronormatieve mechanismen. Door te erkennen dat niet alle mensen heteroseksueel zijn en dat het ook normaal is om dat niet te zijn, nemen we afstand van heteronormativiteit.

Ondanks het groeiende besef dat homoseksualiteit bestaat, kunnen we nog steeds heteronormatieve aannames doen, ook binnen de kerk. Het is bijvoorbeeld gemakkelijk om heteronormatieve aannames te doen over een nieuwe bezoeker van onze erediensten of activiteiten. Of om kwesties rond homoseksualiteit buiten beschouwing te laten wanneer we onze jongeren onderwijzen over seksualiteit. We kunnen ook heteronormatief zijn in de manier waarop we sociale ruimtes in onze kerk inrichten en organiseren, door voorrang te geven aan het heteroseksuele kerngezin en andere ervaringen en gezinsvormen onzichtbaar te maken.

3. Een wereldwijd gesprek op gang brengen

Het Leger des Heils is een wereldwijde kerk. We prediken het evangelie van Jezus Christus en streven ernaar om overal waar we zijn in de behoeften van mensen te voorzien. Deze gemeenschappelijke missie verbindt ons over culturele verschillen en verschillende lokale gewoonten heen. Ik heb het genoeg gehad om het Leger des Heils in vele delen van de wereld te bezoeken. Elke keer heb ik het gevoel gehad dat ik thuiskwam en me thuis voelde bij mijn mede-heilssoldaten. Ons geloof, onze geschiedenis en onze gemeenschappelijke roeping creëren een gevoel van broederschap en zusterschap – we zijn broeders en zusters in Christus.

Wat betreft relaties tussen personen van hetzelfde geslacht, verschillen de samenlevingen en landen waarin we werken zowel wat betreft wetgeving als houding. In sommige landen is het homohuwelijk illegaal en worden LGBTQ-mensen gediscrimineerd op het gebied van werkgelegenheid, gezondheidszorg, onderwijs en vrijheid van meningsuiting. In steeds meer landen over de hele wereld worden relaties tussen personen van hetzelfde geslacht echter geaccepteerd. Het homohuwelijk is nu legaal in 32 landen over de hele wereld. In mijn thuisland Noorwegen vieren we dit jaar de 50e verjaardag van de decriminalisering van mannelijke homoseksualiteit, en sinds 2008 is het homohuwelijk toegestaan. Het Leger des Heils moet zich houden aan de wetten van de landen waarin we actief zijn, en het is belangrijk om ons bewust te zijn van deze grote verscheidenheid aan lokale contexten wanneer we met elkaar spreken tijdens deze bijeenkomst en elders wanneer het wereldwijde Leger des Heils bijeenkomt.

Maar ook binnen onze kerk en onder onze leden bestaan er zeer uiteenlopende opvattingen – zelfs binnen dezelfde regio en zelfs binnen hetzelfde korps. Niet alle Europese heilssoldaten denken hetzelfde over dit onderwerp, en ik ben er zeker van dat de situatie wereldwijd vergelijkbaar is.

4. Belemmeringen voor de eredienst?

Ik kom nu bij de vraag die als titel voor deze presentatie dient: *vormen heteronormativiteit en homofobie een belemmering voor mensen die ervoor kiezen om in het Leger des Heils te aanbidden?*

Sommigen van u zullen misschien zeggen dat dit in uw context geen probleem is, omdat er geen LGBTQ-mensen zijn die uw korps bezoeken of gebruikmaken van uw diensten. Maar alleen omdat het onzichtbaar is, betekent dat nog niet dat het er niet is. Sommige homoseksuele mensen kiezen ervoor om hun seksuele identiteit te verbergen, of 'in de kast te blijven', zoals dat heet. In homofobe samenlevingen, waar homoseksualiteit illegaal is of streng wordt bestraft, blijven de meeste homoseksuelen in de kast. Maar zelfs in samenlevingen waar LGBTQ-rechten worden beschermd, kunnen queer mensen bang zijn om uit de kast te komen in hun kerk.

In de kast blijven betekent een belangrijk deel van je identiteit verbergen. Dit kan een negatieve invloed hebben op iemands geestelijke gezondheid. Dit is de stem van een jonge vrouw uit het Verenigd Koninkrijk, die vertelt over haar zorgen toen ze zich langzaam realiseerde dat ze niet hetero was:

"Ik wilde mezelf zijn, maar ik hoopte en bad dat mijn gevoelens zouden verdwijnen, omdat ik bang was voor afwijzing. [...] Op school werd iemand lesbisch noemen beschouwd als de ergste belediging, dus ik wist dat als ik uit de kast zou komen, ik het risico liep mensen te verliezen of anders behandeld te worden. Daardoor onderdrukte ik mijn gevoelens en verborg ik delen van mezelf, zelfs voor mezelf. Ik denk dat het ontkennen van mijn ervaringen leidde tot angst en een negatieve invloed had op mijn zelfvertrouwen. Ik kon mezelf niet volledig uiten, ontdekken en omarmen."

(<https://www.stonewall.org.uk/about-us/news/how-hiding-my-bi-identity-affected-my-mental-health>)

Deze jonge vrouw verwoordt de angst voor afwijzing waar veel queer mensen mee worstelen wanneer ze overwegen om uit de kast te komen. Tegelijkertijd is ze zich er ook van bewust dat het verbergen van delen van zichzelf slecht was voor haar geestelijke gezondheid. We weten dat veel jonge LGBTQ'ers worstelen met depressie, angst en zelfmoordgedachten, volgens een Amerikaans onderzoek zelfs tot 50 %

(https://www.npr.org/2022/05/05/1096920693/lgbtq-youth-thoughts-of-suicide-trevor-project-survey?t=1656_93327423).

Is er een plek waar je openlijk homoseksueel kunt zijn bij het Leger des Heils? We zijn heel duidelijk dat iedereen welkom is om met ons te komen aanbidden. Tegelijkertijd houden we officieel vast aan het heteroseksuele huwelijk als bijbelse norm. Hoe kunnen we binnen deze spanning zo gastvrij mogelijk zijn voor iedereen die met ons wil komen bidden? Hoe kunnen we een veilige ruimte creëren, vrij van homofobie en heteronormatieve aannames?

Neem even de tijd om na te denken over uw lokale Leger des Heils-gemeenschap: is uw kerk een plek waar homoseksuele mensen er zeker van kunnen zijn dat ze geen homofobe houdingen zullen ervaren? Is uw korps een plek waar het veilig is om uit de kast te komen? Hebben u of andere mensen in uw omgeving heteronormatieve aannames over degenen die naar de eredienst komen? Of zijn er sociale ruimtes die plaats bieden aan een verscheidenheid aan ervaringen en levenssituaties?

In mijn eigen korps is niemand openlijk homoseksueel, en ik weet niet zeker of ze zich welkom zouden voelen als ze uit de kast zouden komen. Ik ken verschillende jonge mensen die het korps in mijn territorie hebben verlaten omdat ze te maken kregen met homofobie en een ongenueanceerde bijbelse leer die veroordeelde in plaats van omarmde. Ik heb echter ook vrienden binnen het Leger des Heils die zich welkom en omarmd voelen als openlijk homoseksuele leden van hun korps.

In een recent artikel in Salvos Magazine, uitgegeven door het Leger des Heils in Australië, lezen we over het outreach-werk van een korps in Melbourne dat in contact kwam met LGBTQ-jongeren die behoefte hadden aan voedsel en huisvesting. De korpsofficier beschrijft een traject van het opbouwen van vertrouwen, het sluiten van vriendschappen en het leren van elkaar. Door deze jongeren te verwelkomen in de lokale Salvos-familie, laten ze zien dat Gods liefde praktisch en dichtbij is (<https://salvosmagazine.org.au/articles/from-inclusion-to-affirmation/?fbclid=IwAR2Pye0n5bSoSd5frny6ygRPh6poU3pO-D9wq3Wc8zImR43M9GMASEKYTNc>).

Hoe zit het met mensen die in een relatie met iemand van hetzelfde geslacht leven en bij ons komen aanbidden, voelen zij zich volledig opgenomen?

In landen waar relaties tussen personen van hetzelfde geslacht worden geaccepteerd en veel christelijke kerken ook homoseksuele leden en geestelijken volledig omarmen, kan het officiële standpunt van TSA worden opgevat als heteronormatief en zelfs homofoob. In mijn territorie wordt het officiële standpunt van het leger door sommige heilssoldaten ervaren als een belemmering voor onze missie. Als we als homofoob worden gezien, lopen we misschien kansen mis om het evangelie te verspreiden en te werken aan sociale rechtvaardigheid. Voor mensen in TSA die in een relatie met iemand van hetzelfde geslacht leven en zich geroepen voelen om als soldaat of officier te dienen, veroorzaken deze beperkingen veel verdriet.

Als we een kerk willen zijn die kwetsbare mensen een veilige plek biedt en iedereen verwelkomt, dan denk ik dat het nodig is om onszelf kritisch te bekijken, zoals ik u zojuist heb gevraagd te doen. En ik denk dat we moeten luisteren naar en leren van queer mensen en hun ervaringen met homofobie en uitsluiting.

5. Verantwoord de Bijbel lezen

Als bijbelwetenschapper vind ik het belangrijk om de Bijbel te raadplegen en Gods woord om leiding te vragen wanneer we deze kwesties aanpakken. De Bijbel daagt elke christen uit om ethisch te leven – zowel in onze eigen relaties als in relatie tot onze gemeenschappen en de bredere samenleving. De barmhartige Samaritaan is een ideaal voor christelijk gedrag, zoals generaal Cox in zijn videoboodschap aangaf. Onze roeping als heilssoldaten is om Gods liefde op praktische wijze te tonen en zonder onderscheid in de behoeften van mensen te voorzien.

Het behandelen van de bijbelse verwijzingen en de theologische argumenten met betrekking tot relaties tussen personen van hetzelfde geslacht valt buiten het bestek van dit artikel. Door mijn opleiding in bijbelstudies heb ik echter geleerd dat interpretatie noodzakelijk is om te begrijpen wat de boodschap van de Bijbel voor ons vandaag de dag, in onze context, inhoudt. Zoals ons Handboek van Leerstellingen aangeeft, moeten we ons bewust zijn van de culturele context van de Bijbel en individuele passages interpreteren in het licht van het algemene getuigenis van de Schrift. Bovendien moeten we luisteren naar de Heilige Geest en lezen onder begeleiding van de christelijke gemeenschap.

Laten we daarbij in gedachten houden dat homofobie en heteronormativiteit onze interpretatie van de Schrift en onze praktijken in het verleden mogelijk hebben beïnvloed. Als we willen dat het antwoord op de vraag voor deze presentatie nee is, hoe kunnen we dan die barrières wegnemen? Hoe moeten we veranderen?

Bronnen:

Cornwall, Susannah. *Theology and Sexuality*. Scm Core Text. Londen: SCM Press, 2013.

“Heteronormativiteit”. APA Dictionary of Psychology. <https://dictionary.apa.org/>

“How hiding my bi identity affected my mental health” <https://www.stonewall.org.uk/about-us/news/how-hiding-my-bi-identity-affected-my-mental-health>

“Marriage Equality Around the World” <https://www.hrc.org/resources/marriage-equality-around-the-world>

"Bijna de helft van de LGBTQ-jongeren heeft serieus aan zelfmoord gedacht, blijkt uit onderzoek" <https://www.npr.org/2022/05/05/1096920693/lgbtq-youth-thoughts-of-suicide-trevor-project-survey?t=1656493327423>

"Wat is homofobie?". Planned Parenthood. <https://www.plannedparenthood.org/learn/sexual-orientation/sexual-orientation/what-homophobia>

“Welkom, maar niet bevestigend!": homoseksueel en christen zijn" <https://theconversation.com/welcoming-but-not-affirming-being-gay-and-christian-64110>

Missieverklaring van het Leger des Heils <https://www.salvationarmy.org/ihq/Mission>

VN-Mensenrechtenraad. “Discriminerende wetten en praktijken en gewelddadige handelingen tegen personen op grond van hun seksuele geaardheid en genderidentiteit”. 2011.